

GENT IN 1860

Einde 1860 bedroeg de bevolking van Gent ongeveer 118 000 inwoners. Tussen 1850 en 1860 was de bevolking vermeerderd met ongeveer 10 %. Van deze bevolking had 3,17 % kiesrecht voor de gemeenteraad. De randgemeenten telden in 1860 het volgend aantal inwoners :

<i>Bevolking</i>		<i>Burgemeester</i>
Afsnee	314	Van Haute L.
Drongen	4435	Rooman-Speelman Jan
Gentbrugge	1669	Van Houtte Louis
Ledeberg	4709	Vincent Prosper
Mariakerke	1198	Herry-Vispoel Gust
Oostakker	6390	Buysse H.
St.-Denijs-Westrem	1432	baron Pycke Gabr.
Wondelgem	1152	markies C. de Rodriguez
Zwijnaarde	1946	Dick F.

Totaal : 23245 inwoners. Tussen 1850 en 1860 is de bevolking in de randgemeenten met 3,7 % gestegen. Deze aangroei is het gevolg van de stijging van de bevolking in twee randgemeenten : Ledeberg (+ 1071 inwoners) en het gedeelte Sint-Amandsberg, dat behoort bij Oostakker (+ 396 inwoners). In zes gemeenten daalde zelfs de bevolking.

11 Februari : De “Zonder Naam niet zonder Hart” zal op carnaval een cavalcade inrichten met een liefdadige omgang en vraagt medewerkers als rondhaler of als ruiter. Onder de deelnemers zullen de volgende prijzen worden verdeeld :

- a) een schone zweep met opschrift voor de ruiter met de schoonste kledij
- b) een gouden ring voor hem, die het meest heeft opgehaald
- c) een gouden speld voor hem, die het tweede meest heeft opgehaald
- d) een schone wandelstok met ivoren appel voor de rondhaler met de mooiste kledij.

15 Februari : In de Minardschouwburg wordt het stuk “De wereld binnen duizend jaar” van Van Peene opgevoerd.

16 Februari : De cavalcade lokte een massa volk. Vier wapenherauten kondigden de aankomst van de stoet aan. In de optocht reden een aantal prachtig versierde wagens : een zomerfeest te Gent, een Hollands feest, het fregat Menslievendheid, een monsterorgel met dansende figuren, het goede leven, de rokende schoorsteen, een beweegbaar toneel, waarop ridder Reyas wonderlijke magnetische toeren laat zien.

In de cavalcade reed ook het fanfarekorps van het regiment kurassiers. De omhaling had 1500 fr. opgebracht.

Op carnaval waren ook talrijke bals : bij de Fonteinisten in de Minardschouwburg, bij de Melomanen, in Nemrod, de Union, de Zonder Naam, Willem Tell, het Willemsgenootschap, de Pataterskapperskring in de herberg de Keizerin buiten de Brugse poort. Overal werd tot in de vroege morgen gedanst.

4 Maart : De nieuwe celgevangenis staat reeds onder dak.

5 Maart : In de haven is de Amerikaanse klipper Maty uit New-Orleans aangekomen met 600 ton katoen voor de fabriek Verhaeghe.

29 Maart : In de lente zal de Predikherenkerk verder worden afgebroken. Reeds zijn de vloerstenen verkocht. Deze kerk werd gebouwd op het einde van de veertiende eeuw; het moderne gedeelte was van de 17e eeuw. In de kerk was de schilder Gaspar de Crayer (Antwerpen 1584-Gent 1669) begraven (Van daar de Gaspar de Crayerstraat aan de Leopoldskazerne te Gent.)

31 Maart : De gemeenteraad keurt de aanleg goed van een laan langs de spoorweg (de Frère-Orbanlaan) en een nieuwe straat (de Vlaanderenstraat). De aanleg van de straat zal echter worden uitgesteld. De werken zullen 1 100 000 fr. kosten, waarvan 800 000 fr. voor de staat en 300 000 fr. voor de stad.

1 April : Heden overleed te Gent dokter Jozef Guislain. Hij was geboren te Gent op 2 februari 1797 en promoveerde tot dokter in de geneeskunde te Gent in 1819. In 1825 verscheen zijn werk "Traité sur l'aliénation mentale". Hij was hoofdgeneesheer van de Gentse krankzinnigengestichten vanaf 1828. Zijn standbeeld werd ingehuldigd in 1887.

27 Mei : Te Gent verschijnt een nieuw weekblad "*Werkmansbelangen*. Weekblad voor alle standen". Volgens de inleiding wenst dit weekblad onafhankelijk te zijn met als doel de arbeider en de nijveraar te verzoenen en bij te dragen tot het welzijn van allen en de bloei van de nijverheid. Het eerste nummer bevatte ook een artikel over de verhoging van de lonen en een artikel over de bescherming tegen arbeidsongevallen. Het weekblad kon geen belangstelling wekken en het bleef bij het eerste nummer. Wie was verantwoordelijk voor deze proef ? Volgens de Gazette van Gent werd het weekblad uitgegeven door een comité van werkmansverenigingen (30 mei). Dit is vermoedelijk juist, want het blad werd gedrukt bij F. Hage in de Violettenstraat, die ook drukt voor de verenigingen der spinners en wevers.

Een week later en wel op 3 juni 1860 zal een nieuw weekblad verschijnen, *Het Werkverbond*. Dit blad, dat slechts een tweetal jaar zal verschijnen, zal heel wat interne moeilijkheden kennen. Oorspronkelijk uitgegeven door het Werkverbond met als stichter van het weekblad Pol Van Loo, zal door afbrokkeling van het Werkverbond het blad enkel nog worden uitgegeven door de vereniging der werktuigmakers, terwijl ook Van Loo in 1861 uit de redactie zal verdwijnen. In het eerste nummer lezen we : "Onze reden van bestaan : verdediging van de belangen van de geringe burgerklas, zooals kleine handelaars, winkeliers, lagere beambten. Het Werkverbond zal het zich heilig achten tot de verzoening van alle standen der maatschappij mede te werken, verzoening zoo noodig om tot een duurzame en algemeene welvaart te komen".

24 Juni : Zondag om negen uur zal het weeshuis met zijn voor twee jaar opgericht muziekkorps een wandeling in de stad doen. Het korps telt 35 jeugdige muzikanten.

27 Juni : Slechts weinig huizen in de omtrek van de Kalandenberg hebben drinkbaar water; hierdoor bewijst de openbare pomp in de Kalandenstraat een grote dienst, wel te verstaan wanneer de pomp water geeft. Sedert enkele weken is de pomp droog, wat ten andere nog al dikwijls het geval is. De Gazette van Gent vraagt de pomp te herstellen en regelmatig te doen onderhouden.

Zondag 8 Juli : De koning brengt een bezoek aan de stad Gent. Op straat kon men de volgende opschriften lezen :

Vive le roi ! Plus d'octroi !

Slechts bekommerd met 't welzijn van zijn land

Zoekt hij al d'oude misbruiken uit te roeien.

De stedelijke rechten wijst hij van de hand.

In 1860 werden nog in 78 steden en gemeenten octrooirechten geheven. Deze binnenlandse tollën hinderden natuurlijk handel en nijverheid. Reeds lang werd gezocht om deze belastingen af te schaffen. De moeilijkheid was echter het probleem van de gemeentelijke financiën, die hoofdzakelijk voortkwamen van de tolrechten. Op voorstel van minister Frère-Orban werden op 18 juli 1860 twee wetten goedgekeurd : de stedelijke octrooirechten werden afgeschaft en er werd een Gemeentefonds opgericht, waaruit jaarlijks aan de steden een compensatie zal worden verleend voor de verloren inkomsten van de octrooirechten.

14 Juli : Tijdens de Gentse feest werd het dansfeest op de Koornmarkt

door de Zware en Lichte Gentenaars gegeven zo goed onthaald, dat het stadsbestuur voortaan een volksvermakelijkheid meer op het programma van de Gentse kermis zal kunnen plaatsnemen. Het hoofdpersonage van deze dansvertoning is Pieter van Acker, gekend onder de bijnaam Pier den Beuling. Ofschoon 51 jaar oud weet deze wakkere man nog de onmogelijkste sprongen te maken. Hij geeft les in het dansen sedert 1835. Hij is vader van 19 kinderen.

In de Minard-schouwburg worden kosteloze vertoningen gegeven. Het stuk Teniers te Grimbergen van Prudens Van Duyse en op muziek van Florimond Van Duyse wordt opgevoerd. Volgens de verslaggever van de G. v. Gent is het een waar kunstjuweeltje.

20 Juli : Het afschaffen van de octrooirechten op 21 juli wordt door het luiden van de grote klok van het Belfort begroet. (Voor de feesten in verband met de afschaffing van het octrooi en van het poortrecht willen we verwijzen naar ons artikel "Het Poortrecht te Gent in de eerste helft van de 19e eeuw" in Ghendtsche Tydinghen blz. 4 jaargang 2)

't Oktrooi is af.

*STEMME : Brigadier, répondit Pandore,
Brigadier, vous avez raison.*

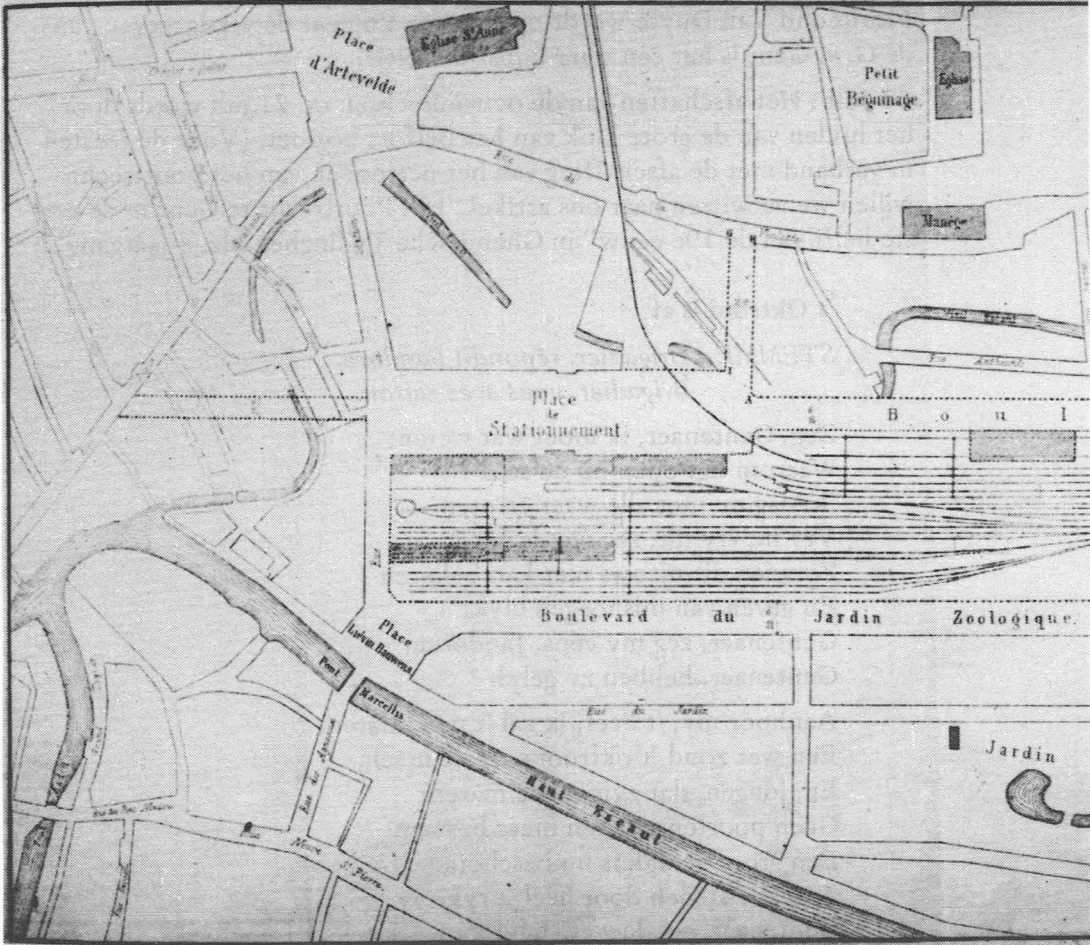
Zeg, Gentenaer, ik moet wat weten;
Waerom ligt open nu de stad ?
'k Mag nu met alle waer en eten
Vry in, vry uit, zeg wat is dat ?
Zy wien dit nieuws niet kan bekoren
En geven van misnoegen blyk.

Gentenaer, zeg my eens, Jandoren,
Gentenaer, hebben zy gelyk ?

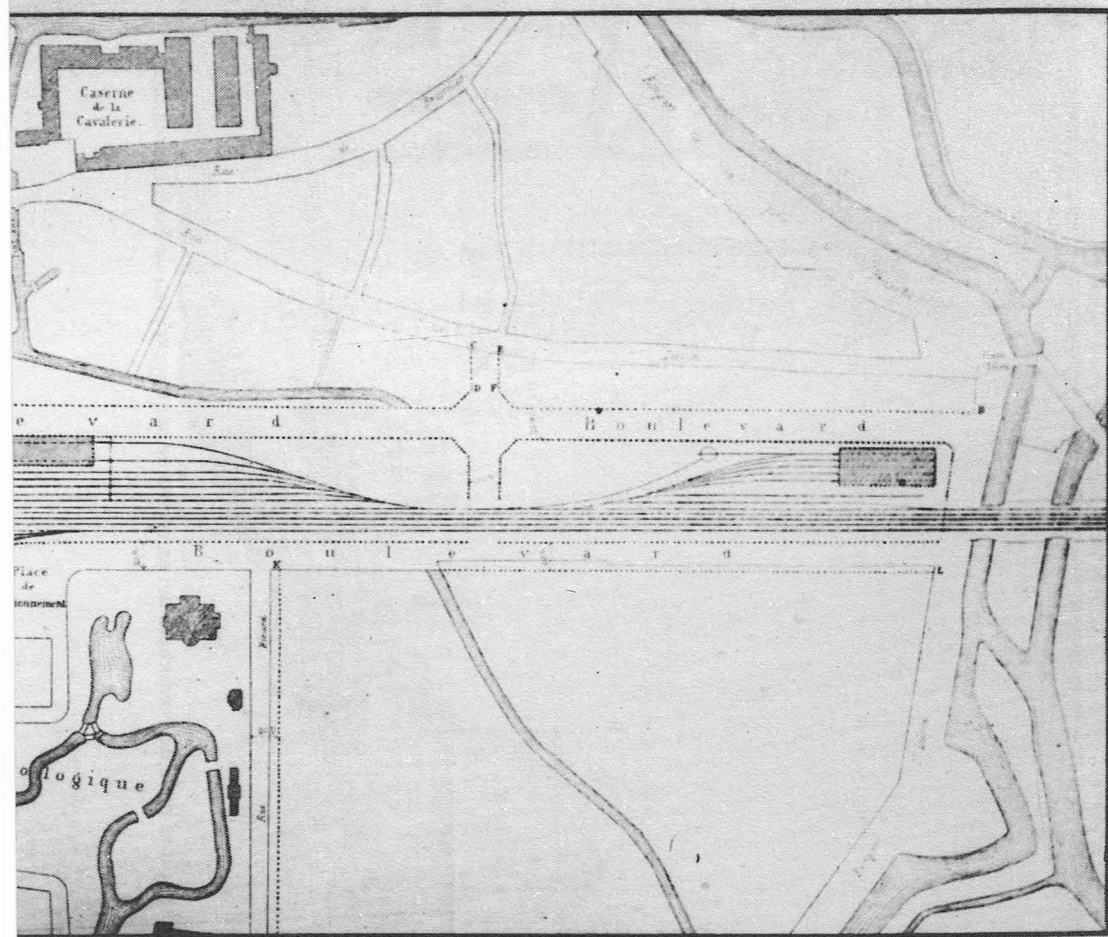
Aenhoor my, 't Seef, 'k zal 't u verklaren,
Een wet zond 't oktrooi naer de maen,
En, jongen, dat zyn goede maren;
Geen poorten moeten meer bestaen.
Een groot gemak is nu beschoren
Aen alle steden door heel 't ryk.
Gentenaer, goede wet, Jandoren,
Gentenaer, ja, gy hebt gelyk.

Kwam een boerinken, malsch van leden
In stad met een verhaesten stap,
Een garde kwam voor haer getreden,
En vastgepakt was zy al rap.

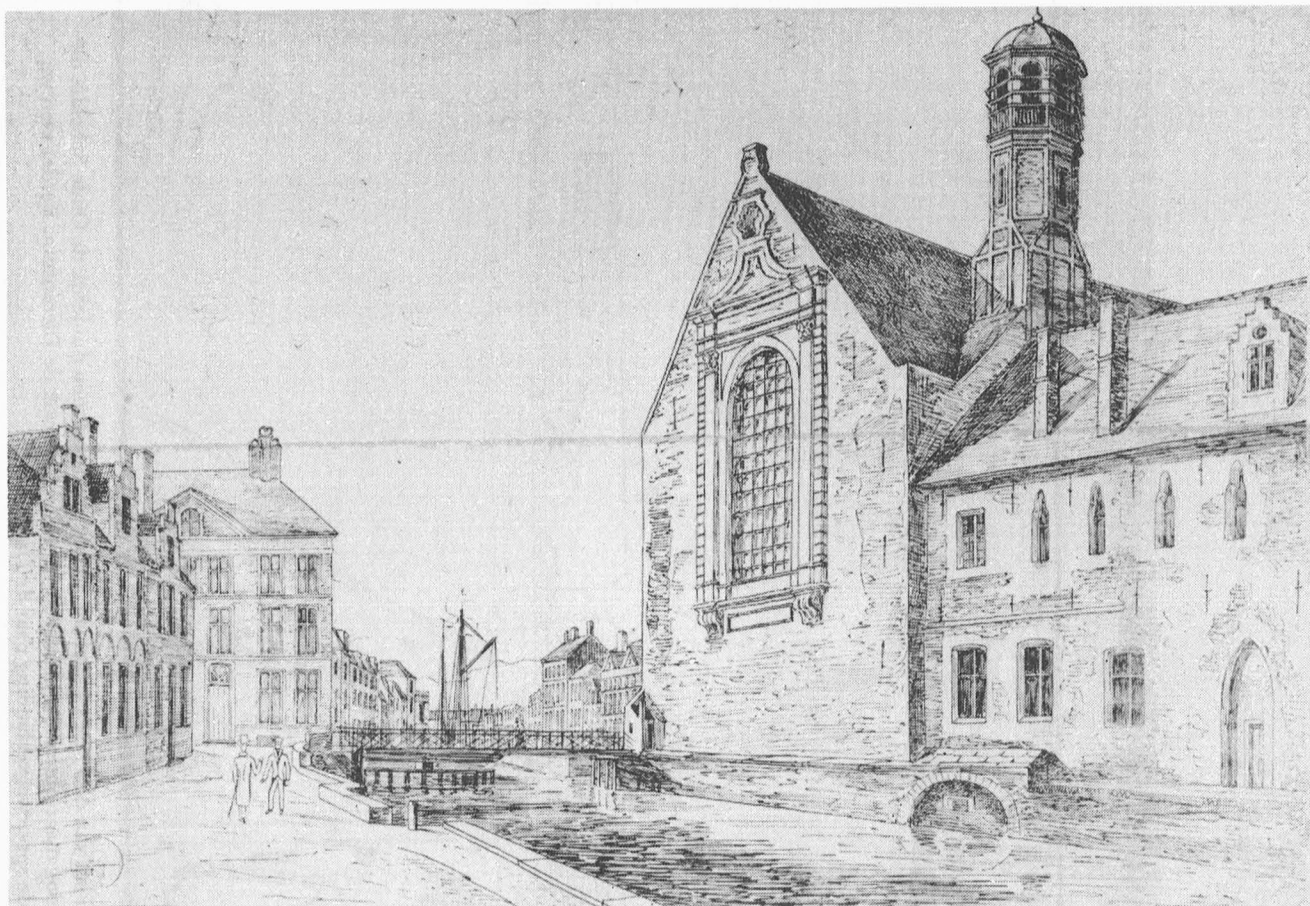
PROJET D'ENSEMBLE DE LA ST

ION DE GAND ET DE SES ABORDS.

Plan van de Frère-Orbanlaan. Op dit plan ziet men duidelijk de Oude Schelde, die nog maar op enkele plaatsen overwelfd is en ook de Dierentuin. Verder zien we de spoorwegverbinding naar de Dampoort.

Predikherenbrug met links de Predikherenlei en rechts de achtergevel van de Predikherenkerk

Dat kon geen meisken toch bekoren :
Nu is 't gedaen met die praktyk,
Gentenaer, goede wet, Jandoren,
Gentenaer, ja, gy hebt gelyk.

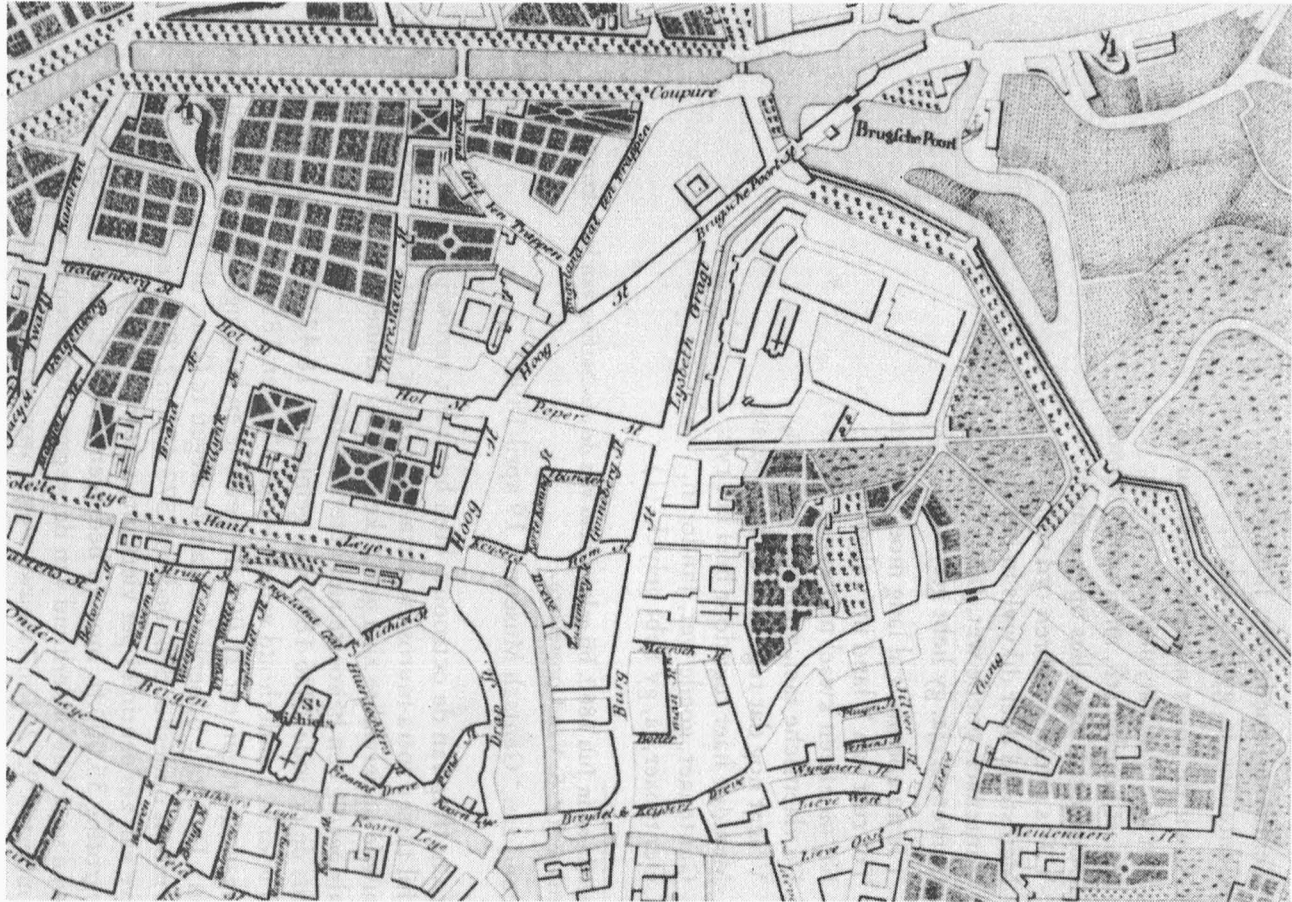
Al wie de poort moest binnen komen,
Met koets of kar, met pak of zak,
Moest houden stil, en zonder schroomen
Doorzocht men alles op 't gemak.
't Was altoos kostbren tyd verloren,
Men stond daer dikwyls in het slyk,
Gentenaer, goede wet, Jandoren,
Gentenaer, ja, gy hebt gelyk.

't Is nu zoo als 't al lang moest wezen,
Tot rust van 't land in 't algemeen.
Nu moet een kwael nog zyn genezen :
De vlaemsche tael, zoo lang vertreen,
Vraegt nog dat regt haer zy beschoren,
Men doe haer regt door heel het ryk;
Gentenaer, goede wet, Jandoren,
Gentenaer, ja, gy hebt gelyck. (1)

(1) Verscheen in Juli 1860, bij gelegenheid van de afschaffing van het oktrooi.
Drukkerij P.-S. Van Doosselaere.

Ontleend aan "Gentsch Museum" 19 april 1896.

De afschaffing van de octrooirechten heeft het verdwijnen van het verschil tussen intra-muros en extra-muros voor gevolg, waardoor de bebouwde oppervlakte zich gemakkelijker zal kunnen uitbreiden met ook als gevolg een behoefte aan betere wegen. Tijdens de periode 1836-1849 was gemiddeld 18 431 fr. per jaar uitgegeven voor het onderhoud van de wegen. Tussen 1850 en 1859 was deze uitgave gestegen tot 21 000 fr. (gewone en buitengewone uitgaven samen). De totale oppervlakte van de wegen te Gent, die het stadsbestuur moest onderhouden, bedroeg 573 488 m². Berekend aan een uitgave van zes centimes per vierkante meter en per jaar zou de gewone begroting 35.000 fr. moeten bedragen. We zien, dat tot 1859 de uitgaven voor het onderhoud van de wegen onvoldoende was. Bovendien moesten 95 294 m² nieuwe wegen worden aangelegd wat aan vijf fr. per vierkant meter een uitgave vergt van ongeveer 475 000 fr. Deze uitgave zal gespreid worden over een aantal jaren; voor 1860 werd een bedrag van 56000 fr. ingeschreven.

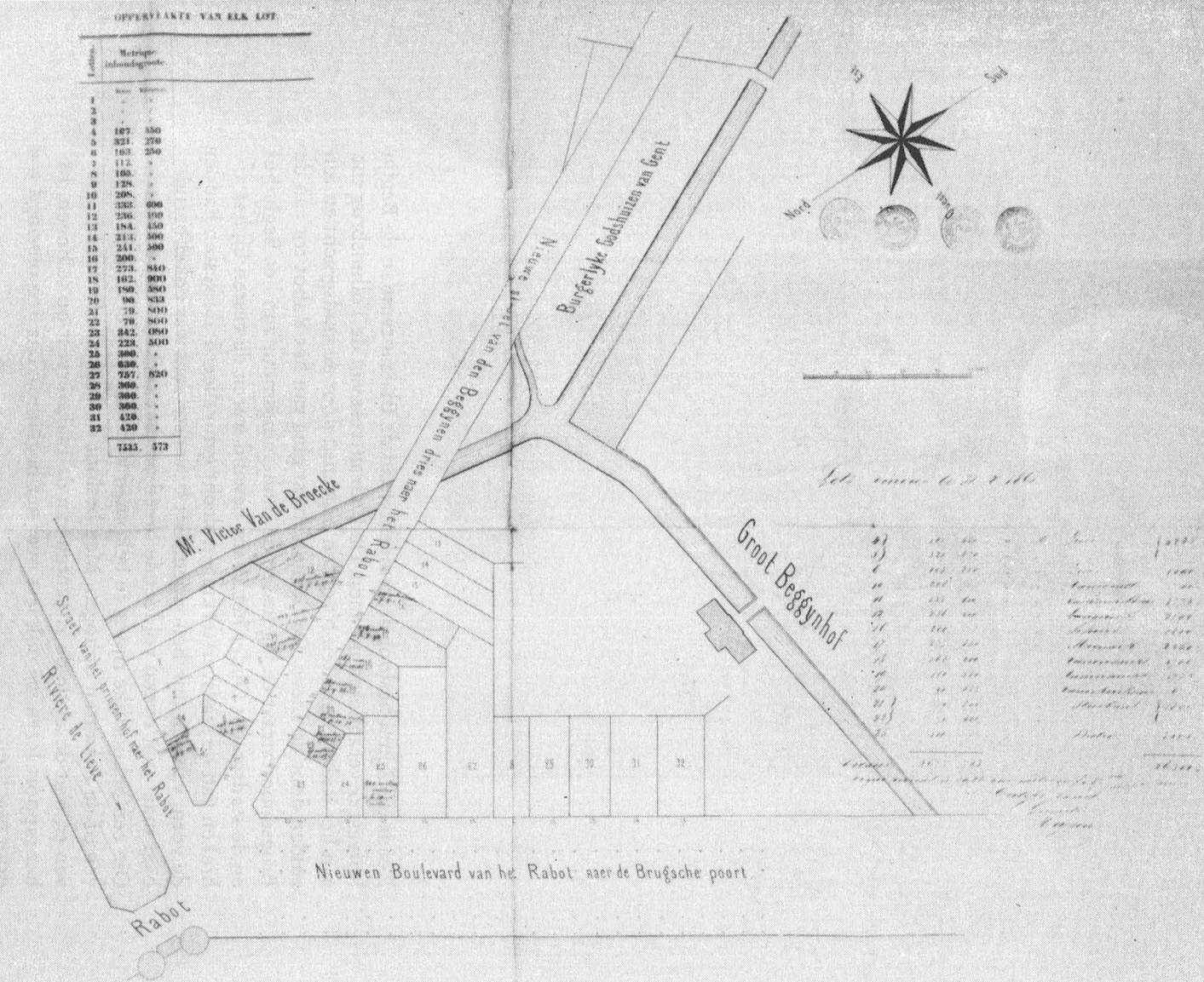
Deel van een plan van Gent van 1796. In 1860 was dit stadsdeel nog weinig veranderd. Op het plan ziet men duidelijk het Groot Begijnhof. Vraag voor de lezer : Op dit plan zijn een groot aantal kerken en kapellen aangeduid. Hoeveel kerken en kapellen ontdekt U op dit plan. (naam, ligging of beide). Oplossingen te zenden aan de redactie : Sint-Lievensdoorgang 1, Gent. Bijkomende vraag : welk groot gebouw opgericht na 1796 is niet op het plan aangeduid ? Wat is wel opgetekend ?

Reeds op 2 juni besloot de gemeenteraad de Blaizantvest en de Begijnhofvest te veranderen in lanen. De Blaizantvest van de Tolhuisbrug tot aan het Rabot werd ten Noorden begrensd door de stadsgracht en ten zuiden door de Lieve. De Begijnhofvest ging van het Rabot tot aan de Brugsepoortstraat en lag tussen de omheiningmuur van het Begijnhof en de stadsgracht Onder het Frans bewind waren de vesten bij het afbreken van de stadsversterkingen slecht genivelleerd de vesten hadden de vorm van een dijk behouden. Het bovenste deel was enkel berijdbaar maar niet overal voldoende breed om het verkeer toe te laten. Om een behoorlijke rijweg te bekomen ken men of wel de dijk afgraven of de zijkanten ophogen. Men besloot de Begijnhofvest af te graven en met de aarde de zijkanten van de Blaizantvest op te hogen. In het rapport lezen we ook iets over het begijnhof, dat nog omringd was door grachten.

OPPERVAANTE VAN ELK LOT.

Loten.	Metriſche inhoudsmaat.
1	...
2	...
3	...
4	187 650
5	233 270
6	163 250
7	112 "
8	105 "
9	128 "
10	205 "
11	333 000
12	236 800
13	184 350
14	213 300
15	241 300
16	200 "
17	273 840
18	162 900
19	190 300
20	90 833
21	70 800
22	70 800
23	842 000
24	223 500
25	390 "
26	630 "
27	767 820
28	360 "
29	360 "
30	360 "
31	420 "
32	420 "
7535 573	

Lot
1	1000
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
Totaal 26.100			

Aanleg van de Rabortstraat.

“le fossé nord-ouest du Béguinage qui longe le rempart sert de réceptacle aux eaux ménagères et aux immondices des maisons riveraines. Ce fossé, sans eau, répand durant une grande partie de l'année des émanations putrides. Il sera remplacé par un aqueduc, haut de 1m 75, large de 0,60 et long de 210 mètres; comblé sur toute cette longueur et incorporé dans la voie publique. Les frais de ce travail sont estimés à 2520 francs.”

We hebben er soms op gewezen, dat we ons meestal het oude stadsbeeld te mooi voorstellen. Door de uitvoering van deze werken ontstond een weg van ongeveer dertig meter breed en met een lengte van meer dan 1600 m.

De gemeenteraad besloot ook een nieuwe straat aan te leggen, gaande van het Elisabethplein tot aan het Rabot en dan ook Rabotstraat genoemd. Alzo ontstond een gemakkelijke verbinding tussen de stad en de Blaizantvest. De Verspeyenstraat en de Van Wittenberghestraat zullen wat later worden aangelegd.

Op 3 maart 1862 zal burgemeester Ch. de Kerckhove in de gemeenteraad verklaren : “Les travaux ont permis à la ville de remplacer les anciennes et tristes remparts d'un accès difficile, bordés sur une partie de leurs cours de fossés fougoux, par des boulevards larges et aérés”.

1 Augustus : De Gazette van Gent klaagt er over, dat in weerwil van de afschaffing van de octrooirechten de prijzen van het vlees niet zijn gedaald. Deze rechten bedroegen per kg. bruto gewicht : koeien : 5,5 centimes, stieren en ossen : 7 ct., varzen en kalveren : 7 ct. Enkele dagen later vervolgt de krant : “Wij herhalen : het is beklagenswaardig, dat vooral onze werkende klas met betrekking tot het vlees verstoken blijft van de weldaden, die de afschaffing van het octrooi beloofde.

's Anderendaags : Afslag van het vlees op de Brugse poort. Vlees van eerste kwaliteit gecontroleerd door de experten van de stad wordt buiten de Brugse poort verkocht tegen 1,36 fr. per kg. Volgen acht namen en adressen van vleeshouwers. Op 12 september stelt de G. van G. een daling van de vleesprijzen vast. En op 22 september : “De oprichting van goedkope slagerijen draagt vruchten.”

Slagerij Sassepoortstraat : 1e kwaliteit : 1,25 fr., 2e kwaliteit : 1,15 fr., 3e kwaliteit : 1,00 fr.

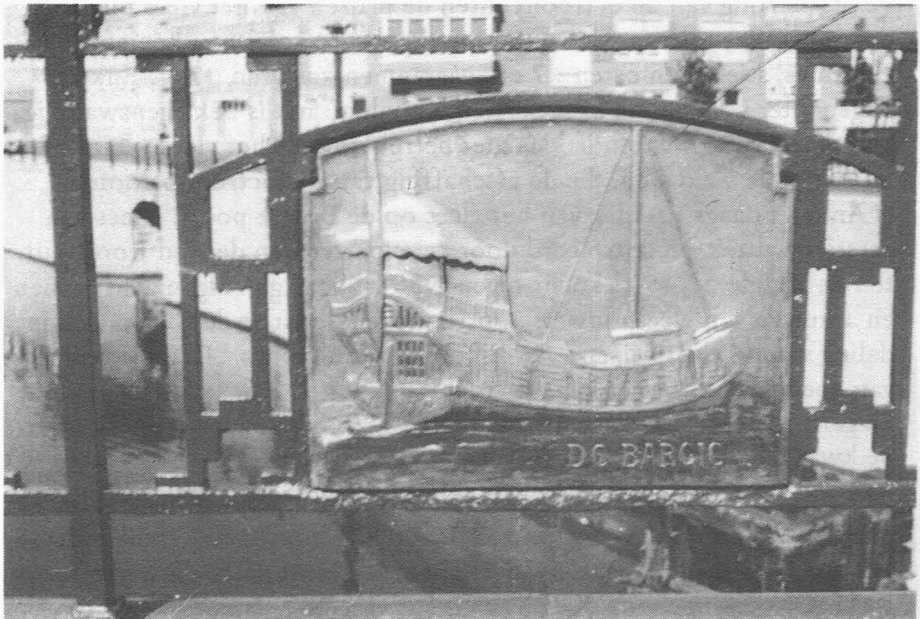
24 September : De Predikherenkerk is volledig afgebroken. Deze afbraak bracht op : 37 000 kg. ijzer, 10 000 kg lood, 300 kubiek meter arduin en natuurlijk een ongelooflijke massa steengruis, dat per schip werd vervoerd.

1 October : Aan het Dok zijn sedert korte tijd meer dan 12 fabrieken

of grote werkplaatsen opgericht of in aanbouw. Op alle punten van de stad rijzen als bij toverslag nijverheidsgebouwen op, die de naam van Gent, het Belgisch Manchester, verrechtvaardigen.

19 October : Op vrijdag 19 oktober deed zich een ernstig ongeval voor bij de aankomst van de marktschuit. Een zestig tot zeventig reizigers bevonden zich in het ruim, op het dek lag een zware lading aardappelen. Na het aanleggen aan de kaai brak plots een luik, waardoor de lading op de reizigers stortte. Hierbij werden enkele reizigers gekwetst. In 1860 was er nog dagelijks een nachtbargie van Gent naar Brugge en vice versa, die vertrok om tien uur 's avonds. Op dinsdag en vrijdag voer er een bargie naar Zelzate, die aan de Muidebrug vertrok. Aan het Koornmetershuis op de Graslei vertrok wekelijks een bargie over Winkel, Wachtebeke, Moerbeke naar Stekene. Verder voeren nog een reeks marktschepen en was er een dienst van beurtschepen op Antwerpen, Brussel, Kortrijk, Rijsel, Duinkerke, Ieperen, Diksmuide, Doornik, Amsterdam, Rotterdam. Al die beurtschepen laadden en losten op de Koornlei. In 1860 was het beslist nog erg druk op de Gentse binnenhaven.

Op de Bargiebrug is een gedenkplaat, die herinnert aan de trekschuit.

Bronzen plaat op Bargiebrug

24 October : De aanbesteding van de kerk Sint-Jan Baptiste werd toegewezen voor 126 800 fr.

30 October : Voor de verkiezing van de gemeenteraadsleden stonden twee lijsten tegenover elkaar : een liberale lijst en een lijst voorgedragen door de krant Le Nouvelliste de Gand en die als onafhankelijke liberalen werden voorgesteld. Vooraf had Le Nouvelliste de liberale kandidaten streng beoordeeld; vooral G. Callier moest het ontgelden "le souscripteur de 1848 pour les pillards des Tuileries". Pas op zaterdag 27 oktober stelt onze krant zijn kandidatenlijst voor : ze telt negen kandidaten, die ook op de liberale lijst voorkomen plus zeven andere kandidaten. Er waren 3 742 kiesgerechtigden, maar slechts 2 412 gingen ter stembus. De zeven kandidaten van Le Nouvelliste, waaronder Snellaert, behaalden elk ongeveer 900 stemmen. Van de zestien gekozen van de liberale lijst behaalden er negen een goede 2 200 stemmen, de zeven overige behaalden slechts ongeveer 1400 stemmen. Dit waren G. Callier, Colson, A. Dubois, C. Frédéricq, Heynderyckx, Picquaert en Van den Berghe. Hoe deze uitslag verklaren ? Vermoedelijk hadden de meeste katholieke kiezers niet aan de stemming deelgenomen. Negen liberale kandidaten - de gematigden - genoten het vertrouwen van al de deelnemers aan de verkiezing, terwijl ongeveer drie achtsten zich afwendden van de meer radicale groep en hun stem uitbrachten op de zgn. onafhankelijke liberalen.

7 November : Sedert enkele dagen bemerkt men voor het uitstalraam van de heer d'Hoy Karel. Brabantdam, de "uitmuntende Gentsche lichtteekenaar" portretten op natuurlijke grootte. Deze portretten zijn van een treffende gelijkenis en beste uitvoering. De Wegwijzer van Gent voor 1862 vermeldt reeds een tiental fotografen.

Onderzoeken we thans even de broodprijzen in 1860.

Intra-murus	8.1	15.4	1.7
Gebuild	37 c.	39 c.	39 c.
Ongebuid	29 c.	30 c.	31 c.
Rogge	21 c.	23 c.	21 c.
Extra-muros			
Gebuild	36 c.	39 c.	38 c.
Ongebuid	28 c.	30 c.	30 c.
Rogge	20 c.	22 c.	20 c.

Door de afschaffing van de octrooirechten is er na 21 juli geen verschil meer tussen de prijs van het brood intra-muros en extra-muros. Het brood zou dus wat moeten afslaan, maar de graanprijzen van de nieuwe

oogst liggen wat hoger, waardoor de afschaffing van het maalrecht niet merkbaar is.

	5.8	26.8	30.9	21.10	30.12
Gebuild	38 c.	42 c.	40 c.	42 c.	40 c.
Ongebuilt	31 c.	34 c.	32 c.	35 c.	32 c.
Rogge	21 c.	21 c.	19 c.	20 c.	22 c.

In 1860 werden door het Liefdadigheidsbureau 3981 gezinnen met 10 371 personen gesteund. Voor ongeveer 2/3 van de gezinnen was de reden gebrekkelijkheid of onbekwaam om te werken, voor een derde van de geholpen gezinnen was de reden onvoldoende loon en of te veel kinderen.

De activiteit van de haven neemt langzaam toe. In 1860 kwamen 357 schepen in de haven aan (110 meer dan in 1850), de gemiddelde tonnemaat steeg van 112,5 ton in 1850 naar 138 ton in 1860.

In de loop van het jaar 1860 vertrokken een zevental pauselijke zouaven uit Gent naar Rome (Lanckhaert Jacques, Boonants Charles, Janssens Constant, Legieste François, Monti Eugène, Berneel François en Boonants Hubert). Ze vertrokken nog onder de benaming Tirailleurs Franco-Belges.

Op 1 januari 1861 kregen ze de benaming Pauselijke Zouaven. De voorwaarden tot toelating waren : katholiek zijn, minimum 18 jaar oud zijn, in regel zijn met de militiewetten (uitgeloosd of dienstplicht vervuld). De groep, die vertrok in 1860 verbleef ongeveer een jaar in Italië; Monti zal echter nog twee maal terugkeren (in 1867 en 1869). Later vertellen we wel meer over deze Gentse vrijwilligers. (Boek *Matricule des Zouaves Pontificaus*. Rijsel 1910. B.U.G. 213 K 22).

De gehele negentiende eeuw door was het onrustig in het verbrokkeld Italië : er was een sterke strekking naar nationale eenheid en naar een liberaal bestuur. De Pauselijke Staten hadden een oppervlakte van 41 407 km². Toen na hun nederlaag bij Magenta op 4 juni 1859 de Oostenrijkers de Romagna moesten ontruimen, brak daar een opstand los. Het wereldlijk gezag van paus Pius IX zou slechts kunnen gehandhaafd worden door een leger (generaal Lamoricière) en een financiële steun. In oktober 1859 werd te Gent door enkele leden van het Sint-Vincentius a Paulo genootschap de Sint-Pieterspenning opgericht. Men wees er op, dat "aux beaux âges de la chrétienté les fidèles se faisaient un devoir de contribuer personnellement au soutien du Saint-Siège". Artikel 1 van het reglement bepaalde : "Une association est fondée dans le diocèse de Gand dans le but de défendre la foi catholique et les droits de l'Eglise et de venir en aide au Saint Siège par la prière et

par les oeuvres". De jaarlijkse minimum bijdrage werd bepaald op 25 centimes; armen konden hun bijdrage betalen door een maandelijks storting van twee centimes. Ere-voorzitter was bisschop Delebecque, voorzitter graaf Octave d'Alcantara, secretaris Guill. Verspeyen. In 1860 beliepen de ontvangsten voor de St.-Pieterspenning in de dekenij Gent 75 151,65 fr., het totaal voor de provincie bedroeg 198 550,36 fr. We willen niet jaarlijks de ontvangen sommen vermelden. Van af 1865 zal ook door de katholieke kranten met aan de leiding Le Bien Public intekenlijsten voor de nieuwjaarsgift voor de Paus worden verspreid, terwijl voor de pauselijke zouaven ook jaarlijks kleine bijdragen werden ontvangen. In 1869 zal ter voorbereiding van het concilie van 1870 in onze provincie 91 120 fr. worden opgehaald. In totaal werd in onze provincie voor de pauselijke werken tijdens de periode 1860-1870 (elf jaren) ontvangen :

St.-Pieterspenning	2 111 313,84 fr.
Nieuwjaarsgift	463 851,95 fr.
Pauselijke Zouaven	26 305,83 fr.
Concilie 1870	81 120,00 fr.
<hr/>	
Totaal	2 692 591,62 fr.

Voor de dekenij Gent bedroegen de ontvangsten van de Sint-Pieterspenning voor de periode 1860-1870 800.067,44 fr.

Samenvattend kan 1860 als een goed jaar worden beschouwd. Wat gebeurde terwijl in de wereld? Multatuli schreef zijn Max Havelaar, Fiorelli begint de opgravingen in Pompeï en Herculanium, in Duitsland sterft Schopenhauer en Krupp maakt zijn eerste kanonnen uit gietstaal. Abraham Lincoln wordt president van de Verenigde Staten en dit zal gevolgen hebben voor onze stad. Hoe zullen we later zien.

In het artikel Gent in 1850 (G.T. 15.9.1976) hadden we de begroting voor dit jaar onderzocht. Thans willen we dit doen voor 1860 en tevens deze begroting vergelijken met deze voor 1850

Algemeen beeld :

Inkomsten	1850	1860
Gewone inkomsten	1 493 488,96 fr.	2 094 416,70 fr.
Buitengewone	313 247,03 fr.	491 254,96 fr.
<hr/>		
Totaal	1 806 735,99 fr.	2 585 671,66 fr.

Uitgaven :

1 Gewone	972 753, 73 fr.	1 331 530,53 fr.
2 Aflossingen leningen, inte- resten en pensioenen	528 120,65 fr.	472 723,02 fr.
3 Buitengewone uitgaven	270 605,42 fr.	546 220,50 fr.

Totaal 1 771 479,80 fr. 2 350 474,05 fr.

Gewone uitgave per inwoner 9,17 fr. 11,28 fr.

Bij het opstellen van de begroting voor 1860 kon geen rekening worden gehouden met de afschaffing van de octrooirechten op 21 juli 1860. Dit verlies aan inkomsten werd door een staatstoelage van 728 815,79 fr. vergoed. Alzo was er practisch geen verschil tussen de voorziene en werkelijke inkomsten. Een eerste vergelijking toont onmiddellijk een sterke stijging aan van de gewone inkomsten en de gewone uitgaven.

Wat de voorziene inkomsten voor 1860 betreft moesten de octrooirechten 1 602 000 fr. opbrengen of ongeveer 76,5 % van de totale inkomsten. In vergelijking met 1850 in absolute cijfers zijn deze inkomsten gestegen (ook per inwoner en wel van 11,72 fr. in 1850 tot 13,57 fr. in 1860). In vergelijking met de totale inkomsten is het aandeel van de octrooirechten gedaald van 80 % tot 76,5 %. Er werden dus bepaalde belastingen verhoogd en andere ingevoerd. (o.a. de belasting voor de nachtwacht). In 1860 bracht de belasting op het huispersoneel (3592 knechten en meiden) 39 073 fr. op, de 1505 herbergen betaalden 33 359 fr., de 185 tabakwinkels 402 7 fr. Ook waren er 795 belaste paarden.

De begroting van de uitgaven vertoont natuurlijk een evolutie en wel door de uitbreiding van sommige diensten.

Gewone uitgaven		1860	% in 1850
A 1 Administratie	257 144 fr.)	422 212,48 fr.	31,7 %
2 Openbare werken	165 068,48 fr.)		28,8 %
3 Openbare veiligheid en openbare		341 638,82 fr.	25,66 %
4 Handel, nijverheid (gezondheid		17 647,00 fr.	1,32 %
5 Casernement		39 660,00 fr.	2,98 %
B 1 Liefdadigheid		152 644,61 fr.	11,4 %
2 Erediensten		6 450,00 fr.	0,5 %
3 Onderwijs	211 464,85 fr.)	268 877,62 fr.	20,19 %
4 Schone Kunsten	57 412,77 fr.)		19,0 %
C Vermakelijkheden		61 300,00 fr.	4,6 %
Uitgaven per order en onvoorziene		12 000,00 fr.	0,9 %

Totaal 1.331.530,53 fr. 99,93 % 100,0 %

De uitgaven voor de gewone administratie zijn practisch ongewijzigd sedert 1850. De uitgaven voor openbare werken, die in 1850 nog in dit artikel voorkwamen, vormen nu een afzonderlijk artikel en de vermeerdering, die in absolute cijfers 142 000 fr bedraagt, komt volledig ten goede aan de openbare werken. In dit artikel vinden we de volgende sommen voor onderhoud : stadsgebouwen : 23 000 fr., militaire gebouwen : 20 000 fr., wegen : 20 000 fr., lanen : 6 300 fr., kaaien en bruggen : 20 000 fr., kanalen : 5000 fr., aanleg van voetpaden : 20 000 fr., gezondmakingswerken : 30 000 fr. Er wordt dus een inspanning gedaan om het stedelijk patrimonium beter te onderhouden.

Artikel 3 omvat :	1860		% in 1850
Politie : 91 175 fr.	127 175	fr.	9,55 % 4,6 %
Nachtwacht : 36 000 fr.			
Brandweer	53 800	fr.	3,98 % 5,8 %
Burgerwacht	19 649,82	fr.	
Stadsgevangenis	3 000	fr.	
Verlichting	102 000	fr.	7,66 % 8,5 %
Acht wakers op het Belfort	880	fr.	
Een trompetter	245	fr.	
Bijzondere taken op feestdagen	354	fr.	
Reinigen straten	12 500	fr.	0,94 %
Overige uitgaven	<u>22 035</u>	<u>fr.</u>	
Totaal	341 638,82	fr.	

De uitgaven voor de politie zijn sterk gestegen : dit komt door de uitbreiding van het politiekorps en door de oprichting van de nachtwacht, alsook door een verhoging van de jaarwedde. In 1850 telde de politie slechts 46 leden. Thans telt het korps 73 leden : zes kommissarissen (aan 2700 fr.), drie adjunct-kommissarissen, 15 brigadiers (aan 910 fr.), 12 agenten eerste klas (aan 825 fr.) en 37 agenten tweede klas (aan 800 fr.). De nachtwacht telt 70 leden : tien brigadiers en 60 nachtwakers.

Op 15 september 1860 zal de gemeenteraad het politiekorps verder uitbreiden. Het politiekorps telt nu 95 leden : zes commissarissen, tien adjunct-commissarissen, twintig brigadiers, zeventien agenten eerste klas en 42 agenten tweede klas. Daarbij tachtig nachtwakers. Het doel van de reorganisatie is het politietoezicht in het vroegere extra-muros gebied beter in te richten. De politiecommissariaten zijn nog altijd in de particuliere woningen van de commissarissen.

In absolute cijfers is de uitgave voor de verlichting met 19 000 fr. gestegen; thans zijn er 1156 gaslantaarnen en 178 olielampen, wat in ver-

gelijking met 1850 een vermeerdering is van 132 lichtpunten. (aantal olielampen met 146 verminderd).

Het artikel in verband met de Liefdadigheid is aanzienlijk gedaald; dit zijn echter slechts toelagen aan de verschillende diensten, die een eigen inkomen bezitten.

Wat het hoofdstuk Onderwijs en Schone Kunsten betreft, de onderverdeling is als volgt :

			% in 1850
1 Allerlei studiebeurzen	21 500,00 fr.	1,61 %	1,5 %
2 Atheneum : 380 lln.	40 000,00 fr.	3,00 %	5,19 %
3 Middelbare school : 320 lln.	3 700,00 fr.	0,27 %	- %
4 Lagere en bewaarscholen	120 800,00 fr.	9,07 %	3,8 %
5 Nijverheidsscholen : 695 lln.	23 714,00 fr.	1,78 %	1,25 %
6 Academie : 668 lln.	25 336,00 fr.	1,90 %	1,8 %
7 Conservatorium : 320 lln.	18 174,41 fr.	1,36 %	1,7 %
8 Overige uitgaven	15 653,21 fr.	1,17 %	3,6 %
Totaal	268 877,62 fr.	20,19 %	19,0 %

In absolute cijfers zijn al de voorziene uitgaven verhoogd met uitzondering van het artikel van het atheneum, dat door de wet van 1850 een rijksintelling is geworden, waardoor de lasten voor de stad Gent zijn verminderd. Daarentegen kwam er een kleine uitgave bij voor het onderhoud van de gebouwen van de rijksmiddelbare school.

Het groot verschil ligt bij de uitgaven voor het lager onderwijs. Het aantal stedelijke lagere scholen is vermeerderd van vijf in 1850 tot twaalf in 1860 en dit onder het schepenschap van A. Van Lokeren en G. Callier. Hierdoor verdubbelde het aantal leerlingen tussen 1850 en 1860.

Het hoofdstuk Vermakelijkheden is nieuw; deze uitgaven kwamen vroeger voor bij Allerlei. Hier komen voor a) feesten : 11 000 fr., b) toelage maatschappij paardenwedstrijden 5000 fr., c) toelage schouwburg 20 000 fr. d) verlichting schouwburg 15 000 fr., e) maken van nieuwe decors 9 500 fr., f) wedde beiaardier 800 fr. De schouwburg ontving dus in totaal 44 500 fr. of 3,34 % van de totale gewone begroting.

Hoe is Gent tijdens het eerste decennium van de tweede helft van de negentiende eeuw veranderd ? (periode 1851-1860)

Het voornaamste feit is wel de afschaffing van de octrooirechten. Daarmede verviel het verschil tussen intra-muros en extra-muros en het poortrecht. De stad heeft nu de mogelijkheid zich uit te breiden.

Een tweede voornaam feit, waarop Gent lang had moeten wachten, was de spoorverbinding tussen het station en de haven. Ook de aanleg van de spoorlijnen Gent-Oudenaarde, Gent-Brussel over Aalst en Gent-Eklo waren belangrijk. Wat de burgerlijke gebouwen betreft kunnen vermeld worden : het herbouwen van de Belforttoren, de bouw van het slachthuis met de verplaatsing van de veemarkt en de jaarlijkse paardenmarkt, die op de Kouter werd gehouden, verder nog de bouw van het krankzinnigengesticht en van het Van Caneghemgesticht op de Coupure, de bouw van de rijkschool en van de celgevangenis op de Nieuwe Wandeling. De aanleg van de dierentuin mogen we niet vergeten. De bouw van het slachthuis had ook voor gevolg, dat de slagere thans aan huis vers vlees mogen verkopen, waardoor de koopwaar dichter bij de klant komt.

Wat de kerkelijke gebouwen betreft, hier valt de bouw van de Sint-Annakerk, van de Sint-Barbarakerk en van de kerk van Sint-Jan Baptiste te vermelden. De oude Predikherenkerk werd afgebroken.

Wat de krantenwereld betreft moet de oprichting van Le Bien Public (1853), van de Journal de Gand (1856), van L'Echo des Flandres (1856) en van de Beurzencourant (1856) vermeld worden.

In 1853 werd een dienst van nachtwakers ingericht en in 1857 besloot de gemeenteraad de reglementen ook in het Nederlands op te stellen. Op sociaal vlak moet aan de cholera-epidemieën van 1854 en 1859 herinnerd worden, alsook aan de oprichting in 1857 van de Broederlijke Wevers en van de Maatschappij der Spinners. In 1857 en 1859 zijn er een reeks stakingen in de textielnijverheid om loonsverhoging te bekomen.

In 1859 overleden Prudens van Duyse en Ferdinand Lousbergs en in 1860 dokter Jozef Guislain.

Om te eindigen moeten we nog de oprichting van het Willemsfonds in 1851, van de Zonder Naam niet zonder Hart in 1856 en van het Van Crombrughe-geenootschap in 1857 vermelden.

Gent is heel wat veranderd tijdens het decennium 1851-1860; er komen nog veranderingen, maar eerst nog zal de Gentse bevolking buitengewoon zwaar worden beproefd.

M. STEELS